

Życie i działalność profesora dr. hab. Franciszka Bonawentury Mincera

Franciszek Bonawentura Mincer urodził się 14 lipca 1932 r. w Warszawie. Jego ojciec, Józef Mincer, był księgowym, a matka, Józefa z Bombów, była nauczycielką robót ręcznych. Rodziców utracił wcześniej: ojciec zginął w katastrofie kolejowej w grudniu 1940 r., a matka zmarła 10 listopada 1955 r. w momencie, gdy Franciszek ukończył studia i zaczynał karierę naukową.

F. Mincer szkołę podstawową ukończył w Skolimowie koło Warszawy w 1943 r. i rozpoczął naukę na tajnym komplecie gimnazjalnym w Konstancinie. W marcu 1944 r. przeniósł się jednak wraz z matką do Warszawy, gdzie przeżył całe powstanie warszawskie. Opuścił miasto dopiero 7 października 1944 r., w pięć dni po kapitulacji Armii Krajowej. Następnie po krótkim pobycie w obozie przejściowym w Pruszkowie, przebywał w Kasinie Wielkiej, Krakowie i Mszanie Dolnej. We wrześniu 1945 r. zamieszkał we Wrocławiu, gdzie uczęszczał do I Państwowego Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Poniatowskiego. W szkole tej był przewodniczącym koła historyków, zastępcą przewodniczącego samorządu szkolnego do spraw kół przedmiotowych i członkiem koła polonistów. Został też delegowany jako jeden z przedstawicieli szkoły na VI Zjazd Młodych Polonistów (tj. studenckich kół naukowych filologii polskiej), który odbył się wiosną 1951 r. Mincer długo wahał się, czy podjąć studia polonistyczne, czy też historyczne. Ostatecznie jednak, zrażony forsowanym wówczas w literaturze socrealizmem, zdecydował się na studiowanie historii. Maturę uzyskał w początkach czerwca 1951 r.

W dniu 16 czerwca rozpoczął pracę w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Wrocław, ul. Szewska 37). Pracował tam przez cztery lata. Przez pierwsze dwa zatrudniony był w Dziale Opracowania i Udostępniania Zbiorów (głównie przy obsłudze katalogu alfabetycznego); przez następne dwa lata był pracownikiem Działu Rękopisów Biblioteki Ossolineum; należał tam do zespołu, który pod kierownictwem dr. Jadwigi Turskiej opracował indeks do inwentarza rękopisów Ossolineum; indeks ten został później ogłoszony drukiem.

W dniu 1 października 1951 r. F. Mincer podjął studia historyczne w Uniwersytecie Wrocławskim. Uczęszczał tam na seminarium magisterskie prof. Władysława Eugeniusza Czaplińskiego poświęcone historii XVI – XVII w. Referat seminaryjny przygotował na temat opinii polskiej wobec kandydatury i osoby księcia pruskiego Albrechta Fryderyka do tronu polskiego podczas pierwszego bezkrólewia. Referat ten ukazał się później drukiem w Zeszytach Naukowych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu.

Pracę magisterską pt. „Opinia polska wobec konfliktu zbrojnego Stefana Batorego z Gdańskiem w latach 1576 – 1577 r.” napisał również pod kierunkiem prof.

Władysława Czaplińskiego, a jej recenzentem był prof. Józef Andrzej Gierowski, późniejszy długoletni rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Magisterium F. Mincer uzyskał w czerwcu 1955 r. Jego praca magisterska dotychczas znajduje się w maszynopisie, natomiast na jej marginesie napisał i opublikował dwa przyczynki – jeden na łamach „Zapisek Historycznych”.

Z dniem 1 października 1955 r. F. Mincer otrzymał aspiranturę Uniwersytetu Wrocławskiego pod opieką naukową prof. W. Czaplińskiego, zrezygnował więc w listopadzie t.r. z pracy w Ossolineum. W latach 1955-1960 pisał pracę doktorską pt. „Polska a Prusy Książęce w latach 1601-1611 r.”. W listopadzie 1960 r. uzyskał na podstawie tej pracy doktorat nauk humanistycznych. Obrona pracy odbyła się na Wydziale Historyczno-Filozoficznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Promotorem był prof. W. Czapliński, a recenzentami prof. J.A. Gierowski (wówczas jeszcze zatrudniony w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu) i prof. Karol Górski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Po obronie i nadaniu stopnia doktora F. Mincer otrzymał adiunkturę w kierowanej przez prof. Czaplińskiego Katedrze Historii Powszechnej i Polski XVI-XVIII w. Był wówczas najmłodszym adiunktem w Instytucie Historii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Już w latach studiów Mincer rozpoczął publikowanie artykułów popularnonaukowych i recenzji z wydawnictw Ossolineum na łamach prasy śląskiej. Zamieszczał je na łamach „Gazety Robotniczej”, „Słowa Polskiego” i „Nowych Sygnałów” (wszystkie te trzy periodyki ukazywały się we Wrocławiu), w „Słowie Powszechnym” (dodatek „Słowo na Śląsku” – Katowice), we „Wrocławskim Tygodniku Katolików” i „Katoliku Opolskim”. Najważniejszą z tych publikacji był niewątpliwie złożony z dziesięciu odcinków cykl artykułów pt. „Polskość dolnośląskich parafii” zamieszczony we Wrocławskim Tygodniku Katolickim. Działalność publicystyczną F. Mincer kontynuował w pierwszych latach aspirantury. Publikował też wtedy noty recenzyjne na łamach „Śląskiego Kwartalnika Historycznego – Sobótka”. W 1959 r. ukazała się jego recenzja z „Dziejów Wrocławia”, napisanych przez W. Długoborskiego, J. A. Gierowskiego i K. Maleczyńskiego, a w 1960 r. pierwszy większy artykuł o charakterze ściśle naukowym, a mianowicie „Opinia polska wobec kwestii pruskiej w latach 1603 – 1609”; artykuł ten zamieszczony został w Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego kilka miesięcy przed obroną pracy doktorskiej F. Mincera.

W okresie aspirantury F. Mincer uczęszczał na podyplomowe studium socjologii przy Uniwersytecie Wrocławskim prowadzone przez doc. Stefana Golachowskiego, a po uzyskaniu doktoratu z historii – na seminarium doktorskie z międzynarodowego prawa publicznego, prowadzone przez prof. Stanisława Huberta. Owocem tych zainteresowań prawniczych była obszerna rozprawa F. Mincera nt. walki o wolność żeglugi na Warcie i Odrze w XVI i XVII w., ogłoszona na łamach Zeszytów Naukowych WSP w Opolu. Rozprawa ta miała być wstępem do pracy doktorskiej z historii międzynarodowego prawa rzeczno, którą F. Mincer zamierzał

napisać pod kierunkiem prof. S. Huberta. Niestety, ciężka choroba profesora i przeniesienie się F. Mincera z Wrocławia do Opola pokrzyżowały te plany.

W listopadzie 1960 r. F. Mincer wstąpił w związek małżeński z dr Barbarą Janiszewską, archiwistką z Bydgoszczy. Barbara Janiszewska-Mincer była wychowanką naukową prof. Karola Górskiego i napisała pod jego kierunkiem pracę doktorską pt. „Stronnictwo polskie w Prusach Książęcych w latach 1603-1626”. Wkrótce po ślubie B i F. Mincerowie przenieśli się do Opola, gdzie zostali zatrudnieni w Katedrze Historii Polski WSP, której kierownikiem był prof. Maurycy Horn.

Po uzyskaniu doktoratu F. Mincer opublikował szereg rozpraw z dziejów Prus Książęcych, głównie na łamach „Zapisek Historycznych” i „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”. Zajął się też działalnością edytorską, ogłaszając drukiem razem z Ewą Galos duży pamiętnik lekarza nadwornego Władysława IV pt. „Skarbnica pamięci” (Wrocław 1968, Ossolineum). Nawiązał też współpracę z redakcją Polskiego Słownika Biograficznego, w którym ogłosił około 20 biogramów postaci z XVI – XVII w., głównie z terenu Prus Książęcych, Pomorza Nadwiślańskiego i północnego Mazowsza. Podjął też studia nad problematyką sejmów polskich z lat 1653 – 1654, zamierzając pisać pracę habilitacyjną z tego odcinka dziejów parlamentaryzmu Rzeczypospolitej szlacheckiej. Do napisania monografii habilitacyjnej poświęconej wymienionym wyżej sejmom ostatecznie nie doszło, ale ówczesne zainteresowania F. Mincera zaowocowały artykułami z zakresu historii ustroju dawnej Polski, takimi jak „Sprawa przysięgi hetmańskiej na pierwszym sejmie 1654 r.” Opublikował też szereg recenzji i omówień na łamach „Przeglądu Historycznego”, „Kwartalnika Historycznego”, „Kwartalnika Opolskiego” i „Więzi”.

Po przełomie październikowym 1956 r. F. Mincer wstąpił do Stronnictwa Demokratycznego i pełnił w nim szereg funkcji. Był m.in. wiceprzewodniczącym Centralnej Komisji Młodzieżowej SD, członkiem Prezydium Miejskiego Komitetu SD we Wrocławiu, a następnie wiceprzewodniczącym Miejskiego Komitetu SD w Opolu. Współpracował z naukowcami działającymi w SD, m.in. z prof. Antonim Knotem i prof. Dorotą Simonides. Po 1968 r. wystąpił z SD, w późniejszych jednak latach utrzymywał z tym ugrupowaniem kontakty naukowe i publicystyczne, ogłaszając artykuły i recenzje na łamach Zeszytów Historyczno-Politycznych SD. Za te publikacje otrzymał nagrodę wydawnictwa Epoka.

W 1967 r. F. Mincer przeniósł się do Bydgoszczy, gdzie objął stanowisko Regionalnej Pracowni Naukowo-Badawczej Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego. Już w roku następnym padł jednak ofiarą nagonki politycznej i musiał z pracy w BTN zrezygnować. Przeniósł się więc do Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy, gdzie był kolejno zatrudniony w stopniu bibliotekarza, starszego bibliotekarza i kustosa służby bibliotecznej. Ukończył też dwuletnie studium bibliotekarskie prowadzone przez Państwowy Ośrodek Kształcenia Kadr Bibliotekarskich, a wkrótce po przyjęciu do pracy w MBP w Bydgoszczy został kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych.

Okres pracy w MBP nie sprzyjał poważnej pracy naukowej. F. Mincer napisał jednak wtedy część monografii miasta Szubina, ogłosił szereg artykułów w „Kalendarzu Bydgoskim”, przygotował szereg wystaw bibliotecznych i był autorem lub współautorem ogłoszonych drukiem ich katalogów; redagował też przez czas pewien (razem z dr. Jerzym Wojciakiem) „Kronikę Bydgoską”. Współpracował także z prasą bydgoską publikując artykuły w „Żołnierzu Polski Ludowej”, „Dzienniku Wieczornym” i „Ilustrowanym Kurierze Polskim”.

Dopiero w 1975 r. F. Mincer podjął ponownie pracę w wyższej uczelni. Stało się to dzięki interwencji prof. Jaremy Maciszewskiego, który był kolegą Mincera jeszcze z czasów szkolnych, a w latach siedemdziesiątych pełnił funkcję kierownika Wydziału Nauki Komitetu Centralnego PZPR. To pozwoliło mu zdjąć ciężącą od dawna na Mincerze „klątwę polityczną”.

Z dniem 1 października 1975 r. Mincer został więc adiunktem w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy (kierownikiem Zakładu był wówczas doc. dr Henryk Dubowik pełniący równocześnie funkcję dyrektora Biblioteki WSP). Jako pracownik Zakładu Bibliotekoznawstwa F. Mincer prowadził wykłady i ćwiczenia głównie z edytorstwa i historii książki. Tym zagadnieniem poświęcone też było kierowane przez niego seminarium magisterskie. Ponadto prowadził zajęcia z historii kultury w Wyższej Szkole Muzycznej w Bydgoszczy, przekształconej następnie w Akademię Muzyczną im. F. Nowowiejskiego. W bydgoskiej WSP, poza zajęciami na kierunku bibliotekoznawstwa i informacji naukowej odbywał też zajęcia z historii Polski i specjalizacji edytorskiej dla studentów filologii polskiej, jak również zajęcia z różnych przedmiotów historycznych dla studentów nauk społecznych i uczestników fakultetu historycznego, zorganizowanego głównie dla studentów pedagogiki. Mincer był też od 1976 r. opiekunem Studenckiego Koła Naukowego Bibliotekoznawców WSP, opiekunem dwóch kolejnych roczników studenckich w tej uczelni, a w 1982 r. został mianowany pełnomocnikiem rektora WSP do spraw Studenckich Kół Naukowych.

Dopiero po odejściu z pracy w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy nadszedł czas na wykorzystanie zdobytej tam wiedzy dla napisania większych publikacji o charakterze ściśle naukowym.

Ukazały się wówczas dwa duże artykuły Mincera poświęcone historii bibliotek bydgoskich, publikowane w Studiach Bibliologicznych WSP w Bydgoszczy oraz skrypt z zakresu edytorstwa o objętości prawie 10 arkuszy wydawniczych.

W 1988 r. F. Mincer przeniósł się do Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze (obecnie Uniwersytet Zielonogórski). W latach 1988 – 1990 był tam adiunktem w Zakładzie Historii Powszechnej i Polski do XVIII w., a w latach 1990-1994 kierownikiem Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej, a równocześnie kierownikiem dwuletniego Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej przy WSP.

W październiku 1991 r. uzyskał na Wydziale Pedagogiczno - Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego habilitację z zakresu historii nowożytnej. Recenzentami w przewodzie habilitacyjnym byli prof. Jerzy Wojtowicz (UMK Toruń), prof. Jerzy Topolski (UAM Poznań) i prof. Krystyn Matwijowski (Uniwersytet Wrocławski). Charakterystyczne było to, że prof. Matwijowski napisał w swojej recenzji, że Mincer „mógłby na podstawie swego dorobku uzyskać również stopień naukowy z bibliotekoznawstwa powyżej doktoratu”. Praca habilitacyjna F. Mincera pt. „Dzieje Bydgoszczy do roku 1806”, była największą objętościowo pracą wydaną przez Wydawnictwo Uczelniane WSP w Zielonej Górze.

We wrześniu 1994 r. F. Mincer powrócił do pracy w WSP w Bydgoszczy (obecnie Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego). Objął tutaj stanowisko kierownika Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, a w ramach tej Katedry – kierownika Zakładu Naukoznawstwa, Bibliografii i Informacji Naukowej. W 1994 r. otrzymał w Akademii Bydgoskiej nominację na profesora nadzwyczajnego na okres pięcioletni, a w 1999 r. na czas nieograniczony. W Akademii Bydgoskiej prowadził zajęcia z historii kultury, naukoznawstwa i historii nauki, historii książki, opracowania zbiorów specjalnych, historii Polski (dla bibliotekoznawców i polonistów), wykłady monograficzne dla historyków, seminarium dyplomowe dla bibliotekoznawców, seminaria magisterskie dla polonistów i studentów zaocznych bibliotekoznawstwa w UMK w Toruniu. Ponadto w latach 1996-1998 odbywał wykłady z historii kultury i estetyki w Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy.

Opublikował ponad 200 prac naukowych i popularnonaukowych, pomijając bardzo liczne w latach jego młodości publikacje prasowe. Najważniejsze jego prace zwarte to: *Rzeczpospolita Polska a Prusy Książęce w latach 1598-1621. Sprawa sukcesji brandenburskiej*, współautorka Barbara Janiszewska-Mincer (Warszawa, PWN, 1988, 14 ark. wyd.); *Dzieje Bydgoszczy do roku 1806* (Zielona Góra, Wydawnictwo WSP, 1992, 24 ark. wyd.); *Wybrane zagadnienia wydawnicze. Edytorstwo naukowe i ruch wydawniczy* (Bydgoszcz, Wydawnictwo WSP, 1985, 9,5 ark. wyd.); Maciej Vorbek-Lettow, *Skarbiec pamięci. Pamiętniki lekarza króla Władysława IV*, oprac. E. Galos i F. Mincer, red. nauk. W. Czapliński (Wrocław, Ossolineum 1968, 16 ark. wyd.); *Historia Bydgoszczy*, t. I – do roku 1920, Warszawa – Poznań, PWN, 1991, 4 rozdziały – 13 ark. wyd.).

Profesor Mincer to członek Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, Toruńskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Naukowego im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, Lubuskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy, wiceprezes Zarządu Głównego Towarzystwa im. Henryka Sienkiewicza, prezes Zarządu Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Bydgoszczy i członek Zarządu Głównego LOP w Warszawie. W latach 1998-2000 był przewodniczącym Sekcji Bibliotekoznawczej przy Centralnym Ośrodku Metodycznym w Krakowie.

Uczestniczył w licznych konferencjach naukowych w kraju i zagranicą (m.in. w Niemczech, Holandii i na Ukrainie). Na wielu z nich wygłaszał referaty, również w języku niemieckim. Wypromował około 250 magistrów z zakresu bibliotekoznawstwa, historii i filologii polskiej i wielu licencjatów. Był też promotorem dwóch prac doktorskich (w Akademii Bydgoskiej i w Uniwersytecie Wrocławskim) oraz recenzentem dwóch prac doktorskich (w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i w Akademii Bydgoskiej).

Odznaczony został m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i wyróżniony odznakami honorowymi „Za zasługi dla miasta Bydgoszczy”, „Zasłużony działacz kultury”, „Zasłużony dla Ligi Ochrony Przyrody”. Jest również laureatem nagrody III stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz nagród Stowarzyszenia Autorów Polskich i Wydawnictwa „Epoka”, wielokrotnie otrzymywał nagrody rektorskie.

Poza pracą zawodową Dostojny Jubilat interesuje się literaturą piękną, religioznawstwem porównawczym, socjologią i filozofią oraz uprawia turystykę.

Jest ojcem dwojga dzieci: córki, która jest adiunktem w Instytucie Historii UMK w Toruniu i syna – ucznia liceum ogólnokształcącego.